

ביאור הדף מסכת בבא בתרא דף צ"ט

לעיל הובא בשם ר' חנינא שקדש הקדשים היה בגובה שלושים אמה, והפסוק שאומר "ולפני הדביר עשרים אמה אורך ועשרים אמה רחב ועשרים אמה קמתו", בא ללמדינו שכפי שבעשרים אמה שמעל גובה הכרובים לא היה דבר, כך גם בעשר שתחתיהם הארון והכרובים היו עומדים בנס ולא תפסו מקום בחלל קדש הקדשים.

ואומרת הגמרא שדברי ר' חנינא הללו מסייעים לר' לוי שאמר ויש אומרים שאמר זאת ר' יוחנן שמסורת בידינו מאבותינו שמקום ארון וכרובים אינו מן המדה.

ומביאה הגמרא ברייתא שאומרת כך שהתבאר בברייתא שארון שעשה משה יש לו רווח של עשר אמות לכל רוח ורוח, ואף שכל חלל קדש הקדשים היה עשרים אמה, וכאן יש את הארון באמצע שאורכו ב' אמות וחצי ורוחבו אמה וחצי, יש לו מכל צד עשר אמות כי אינו תופס כלום בחלל קדש הקדשים.

ומביאה הגמרא שאמר רבנאי בשם שמואל שהכרובים שעשה שלמה בנס היו עומדים. ואומרת הגמרא שהוא למד זאת מהפסוק שנאמר במלכים "וחמש אמות כנף הכרוב האחת וחמש אמות כנף הכרוב השנית עשר אמות מקצות כנפיו ועד קצות כנפיו" ואם רק הכנפים לבד הם עשר אמות כל כנף, שניהם יחד צריכים עשרים אמה, שהיא כל רוחב קדש הקדשים, והרי הגוף עצמו לוקח גם מקום, ולכן וודאי שהכרובים בנס היו עומדים.

אך דחה אביי שאין מכאן ראיה, כי שמא כנפי הכרובים כיסו את כל גוף הכרובים עצמם כמו שהתנגדו לכנפיהם חופות את כל גופם, וממילא הגוף לא לקח מקום נוסף יותר מהכנפיים אלא היה מתחת לכנפים.

ורבא דחה את ההוכחה שהרי אף אם הכרובים היו יותר מעשר יחד עם גופם, שמא לא היו האחד ממשי כנגד השני, וממילא כל אחד יכל להיות יותר מעשר אמות שהרי רוחב קדש הקדשים הוא עשרים אמה.

ורב אחא בר יעקב דחה את ההוכחה ששמא הם היו מונחים בקדש הקדשים באלכסון וכך היה יותר מעשר אמות לכל אחד מהם.

ורב הונא ב"ר יהושע דחה את הראיה כיון שכנפיהם היו בגובה עשר אמות, ושמא שם היה מעט יותר מרוחב עשרים כיון שהבית בגובהו רחב פחות מתחתיתו.

ורב פפא דחה את הראיה ואמר ששמא לא היו כנפיהם ממש פרושות לכל רוחב קודש הקדשים אלא הכנפיים היו כפופות מעט לחלק מאורכם וממילא לקחו מעט פחות מעשרים אמה.

ורב אשי דחה את הראיה ששמא כנפיהם היו מונחות אחת על השנייה כאדם שחובק את ידיו ולא היו פרושות לכל אורך קדש הקדשים.

מביאה הגמרא שנחלקו רבי יוחנן ור' אלעזר כיצד הכרובים היו עומדים, לדעת אחד מהם היו פניהם איש אל אחיו, ולדעת אחד מהם פניהם לבית.

ושואלת הגמרא שהרי נאמרו ב' פסוקים, בדברי הימים נאמר "ופניהם לבית" ובשמות נאמר "ופניהם איש אל אחיו".

ושואלת הגמרא מה יעשה הסובר שפניהם איש אל אחיו עם הפסוק שאומר ופניהם לבית, ועונה הגמרא שהוא סובר שבזמן שישראל עושין רצונו של מקום פניהם איש אל אחיו, ואם אין ישראל עושים רצונו של מקום פניהם לבית.

ושואלת הגמרא מה יעשה הסובר שפניהם לבית עם הפסוק שאומר שפניהם איש אל אחיו, ועונה הגמרא שהעמידו אותם כפניהם מצודדות כך שהם גם האחד לשני וגם לבית.

וכפי ששינו בברייתא שאמר אונקלוס הגר על הפסוק בדברי הימים שהכרובים היו "מעשה צעצועים" דהיינו שהיו מצודדים פניהם כתלמיד הנפטר מרבו.

משנה. מי שיש לו בור לפניו מביתו של חברו, נכנס אליו רק בשעה שדרך בני אדם נכנסים ויוצא בשעה שדרך בני אדם יוצאים, ואינו מכניס בהמתו ומשקה מבורו אלא ממלא ומשקה מבחוץ, וזה עושה לו פותחת דהיינו מנעול לבור, וזה עושה לו פותחת.

גמרא. ביאר ר' יוחנן שמה שנאמר במשנה שכל אחד מהם עושה לו פותחת הכוונה לבור עצמו, ושואלת הגמרא שאמנם בעל הבור צריך שיהיה לו מנעול כדי שלא יקחו ממי בורו, אך מדוע בעל הבית עושה מנעול לבור הרי המים שבו אינם שלו, וביאר ר' אלעזר שבעל הבית אינו רוצה שבעל הבור יבוא לשם בזמן שהוא אינו בבית משום חשד אשתו.

עמוד ב'

משנה. מי שיש לו גינה לפניו מגינתו של חברו נכנס אליה רק בשעה שדרך בני אדם נכנסים, ויוצא בשעה שדרך בני אדם יוצאים. ואינו יכול להכניס לתוכה תגרין, ולא לעבור דרך שדה חברו להיכנס אליה כדי לעבור מתוכה לתוך שדה אחרת אלא רק אם הוא צריך להיכנס לגינתו בלבד. ובעל השדה החיצון זורע את הדרך שעובר בה הפנימי כי זו חלק משדהו.

אך אם נתנו לפנימי דרך מן הצד מדעת שניהן, נכנס בשעה שהוא רוצה ויוצא בשעה שרוצה, ויכול להכניס לתוכה תגרין, אך לא יכנס מתוכה לתוך שדה אחרת, ואת הדרך זה וזה אינן רשאים לזרעה.

גמרא. אמר ר' יהודה בשם שמואל שאדם שחברו אמר לו שלחין אני מוכר לך, דהיינו אמת מים המשמשת להשקיית השדה, נותן לו ב' אמות לרוחב אמת המים עצמה, ועוד ואמה מכאן ואמה מכאן לאגפיה דהיינו לקירות אמת המים.

ואם אמר לו אמה בית הקילון אני מוכר לך, דהיינו לצורך כביסה וכדומה שאין צריכה כל כך הרבה מים, נותן לו אמה אחת לרוחב אמת המים, ועוד חצי אמה מכאן וחצי אמה מכאן לאגפי האמה.

ומביאה הגמרא שאמר רב יהודה בשם שמואל שבעל השדה שמכר את אמת המים יכול לזרוע את אותם אותן אגפיים, אך לדעת רב נחמן בשם שמואל בעל השדה יכול לנטוע בהם עצים אך לא לזרועם, כיון שהזרעים גורמים למים שיחלחלו בקירות האמה.

ואמר רב יהודה בשם שמואל שאמת המים ששייכת לאחד והשדה לאחר, אם נפלו אגפיה מתקנם מעפר מאותו השדה שהיא הולכת בו, ובתחילה מבארת הגמרא שהטעם הוא כיון שאגפי האמה כשנפלו נפלו לאותה השדה, אך תמה רב פפא שהרי יתכן שהמים סחפו את האגפים מחוץ לשדה, והם אינם בשדה זו, ולכן ביאר רב פפא שמתקנה מאותה השדה כיון שעל דעת כן מכר אותה בעל השדה.

משנה. מי שהיתה דרך הרבים עוברת לתוך שדהו ונטלה לעצמו, ונתן להם במקומה דרך אחרת מן הצד מה שנתן נתן ושלו לא הגיעו בחזרה.

ואומרת המשנה ששיעור דרך היחיד ד' אמות, ודרך הרבים שש עשרה אמה, ודרך המלך אין לה שיעור, ודרך הקבר אין לה שיעור, והמעמד דייני צפורי אמרו שהוא בית ארבעה קבין.

גמרא. שואלת הגמרא מדוע בעל הדרך לא יכול ליטול בחזרה את דרכו מהרבים, הרי היא שלו מהדין, ולכן שיעמוד עם מקל בדרכו וימנע מהרבים לעבור בתוך שדהו.

ומנסה הגמרא ללמוד מכאן שאסור לאדם לעשות דין לעצמו וליטול דבר השייך לו בלא בית דין, וכאן אף שאין לו את מי לתבוע הוא לא יכול לעשות דין לעצמו וליטול לעצמו את הדרך.

אך דחה רב זביד בשם רבא את ההוכחה, וביאר שיתכן שבאמת מותר לאדם לעשות דין לעצמו, אלא שכאן קונסים אותו על מה שרצה ליטול לעצמו את דרך הרבים שיפסיד גם את הדרך שלו, שמא הוא יתן להם דרך עקלתון שמאריכה את הדרך לרבים, ולכן הוא מפסיד אף את הדרך שלו.

ורב משרשיא אמר בשם רבא שלא קונסים אותו אם הוא נתן לרבים דרך טובה, אלא רק אם באמת הוא נתן להם דרך עקלתון.

ורב אשי סובר שתמיד קונסים אותו, כיון שכל שינוי בדרך הוא טוב לאחד ומאריך לשני ולכן כל שינוי מדרך הרבים נחשב כאילו נתן להם דרך עקלתון.